

CD KLASSIEK

Vergeten meester

Georg Telemann

Johann Sebastian Bach wordt terecht geprezen voor zijn vijf cycli van zondagscantaten, maar wat te denken van Georg Philipp Telemann (1681-1767) die 31 jaargangen lang elke zondag voor een cantate zorgde? Ging dat niet ten koste van de kwaliteit? Telemanns tijdgenoten vonden alvast van niet en ook vandaag is men geneigd 'neen' te antwoorden. Meer zelfs, Telemann was, samen met zijn andere vriend Georg Friedrich Händel (1685-1759), een van de eerste componisten die de muurtjes tussen geestelijke en wereldlijke muziek sloopte en die in volle barok de latere klassiek op gang trok.

Dat Telemann van vele markten thuis was, hoor je goed in deze „concerti per molti strumenti”. Variëteit is troef, want elk concert op deze cd is volstrekt anders qua bezetting. Naast de strijkers gebruikt Telemann ook trompetten, pauken, hakkebord, calcedon/galizona (een barokluit met lange nek), mandoline, hoorn en harp. En dat alles speelt en danst en dwarrelt door elkaar, volstrekt eigenzinnig en toch in volmaakt harmonie. Het lijkt wel muziek van Vivaldi, geschre-

ven voor steden als Frankfurt en Hamburg.

De Akademie für Alte Musik Berlin, afgekort Akamus, is ongetwijfeld een van de beste, zo niet het allerbeste, Europese kamerorkesten die historische instrumenten of replica's daarvan bespelen. Het ensemble werd opgericht in Berlijn in 1982 en kan werkelijk alles aan. Niet zelden doet het voor opera- of oratorio-producties een beroep op onze landgenoot René Jacobs en op het RIAS Kammerchor.

Akamus heeft het oeuvre van Telemann op het menu staan. Deze nog altijd betrekkelijk onbekende muziek spelen ze met zwier en verfijning. De knappe solisten maken van deze concertjes vol contrasten een heerlijke belevenis. Het spel, met elkaar en tegen elkaar, is ronduit verbluffend. En het is fantastisch hoe de componist al die schakeringen en contrasten als een volleerd marionetspeler in de hand houdt en uitspeelt. Dat je elk moment voelt hoe veel plezier de muzikanten zelf beleven aan deze mooie werken, is misschien nog het mooiste compliment aan een groot componist die een eeuw lang werd miskend. (JC)

Georg Philipp Telemann, *Concerti per molti strumenti*, door Akademie für Alte Musik Berlin, 1 cd, harmonia mundi, HMM 902261, 23 euro.

CD KLASSIEK

Branie aan het klavier

Sergej Rachmaninov

De *Rapsodie op een thema van Paganini* uit 1934 is een van de bekendste werken van de Russische pianovirtuoos en componist Sergej Rachmaninov (1873-1943). Het stuk bestaat uit 24 variaties op een *capriccio* van Niccolò Paganini (1782-1840) voor viool. Van structuur lijkt het op een pianoconcerto. De piano heeft een prominente rol en wordt begeleid door een symfonisch orkest. Het best bekende deeltje is ongetwijfeld het trage achttiende dat in menig romantische film werd gebruikt. Het is eigenlijk en omkering van Paganini's melodie.

De 24ste variatie is technisch extreem moeilijk. Sergej Rachmaninov speelde de pianopartij

bij de eerste opvoering en twijfelde zelf of hij erin zou slagen het stuk correct te spelen. Volgens de legende help een glas crème de menthe hem over zijn angst.

De Russische pianovirtuoze Anna Vinnitskaya en de Poolse dirigent Krzysztof Urbanski voeren deze bloedmooie muziek uit, samen met het Duitse NDR orkest. Op het album prijkt natuurlijk ook het bekende tweede pianoconcerto van de meester uit 1900, bekend van de Koningin Elisabethwedstrijd, geschreven na een psychiatrische behandeling. (EDS)

Sergej Rachmaninov, *Piano Concert No.2 en de Paganini Rhapsody*, door Anna Vinnitskaya (piano) & het NDR Elbphilharmonie Orkest onder leiding van Krzysztof Urbanski, Alpha 275, 23 euro

BOEK ESSAY

Lessen in vrede

Van Reybrouck & d'Ansembourg

Zelfkennis? Volgens de Vlaamse auteur David Van Reybrouck en de Waalse therapeut Thomas d'Ansembourg is het een zaak van de volksgezondheid, zelfs van de openbare veiligheid. Dat stellen ze althans in het essay *Vrede kun je leren*, geschreven naar aanleiding van de terreuraanslagen in Brussel op

22 maart 2016 en gepubliceerd in mei van dit jaar.

Van Reybrouck en d'Ansembourg pleiten voor een samenleving die investeert in de persoonlijke ontwikkeling en de innerlijke gezondheid van haar burgers, bijvoorbeeld door lessen mindfulness aan te bieden in scholen en in het parlement, of door mensen samen te brengen om na te denken over compassie, in het spoor van de Britse religie-auteur Karen Armstrong.

„De meeste van onze tijdgenoten zijn net zo onwetend over hun vermogen tot verandering als over de praktische mogelijkheden om dat te ontwikkelen”, klinkt het. „Ze ondergaan hun leven, verdragen de terugkerende spanningen, de eenzaamheid, de twijfel en de wanhoop, (...) en dus de verleiding om hun onbehagen te compenseren in plaats van energie te steken in hun welzijn.”

En dat is, althans volgens de auteurs, een groot probleem. Een

heuse vredevolle samenleving steunt immers niet enkel op politieke, militaire of economische analyses, maar ook op mensen die in het reine zijn met zichzelf, die zich vlot kunnen uitdrukken en die goed kunnen luisteren naar anderen. „We weten dat duurzaam sociaal welbevinden alleen tot stand kan komen als we samen een langetermijnvisie voor onze mensheid ontwikkelen”, eindigen Van Reybrouck en d'Ansembourg hun pleidooi. „En we weten dat die lange termijn vandaag begint.” (JVH)

David Van Reybrouck & Thomas d'Ansembourg, *Vrede kun je leren*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2017, 112 blz., 12,99 euro, ISBN 978 90 2348 151 5.

BOEK SPIRITUALITEIT

Vreemde ontmoeting

Charlotte Rørth

De Deense journaliste Charlotte Rørth was ongelovig, opgevoed in geseulariseerde kringen en al een eind in de veertig wanneer ze, op reportage in

Spanje en nadien in een bos in Noord-Denemarken, een bijzondere religieuze ervaring heeft. Ze ontmoet een soort licht, vervolgens Jezus zelf, ziet Hem in een soort hologram en hoort Hem troostende woorden zeggen. Aanvankelijk vreest ze een herseninfarct, maar de ervaring blijkt haar leven te her-ijsen. Ze is overweldigd en vervuld van een diep gevoel van geluk, maar daarmee omgaan blijkt niet eenvoudig.

„Hoe kan ik weten wat het is als ik het niet weet?”, vraagt ze zich af. „Hoe kan ik weten dat dat licht God is, als er niemand is die weet of God bestaat?”

Verwacht niet dat de Deense journaliste nu gelovig en kerkelijk wordt. Haar relaas draagt dan ook als ondertitel *Bekentnissen van een moderne ongelovige*.

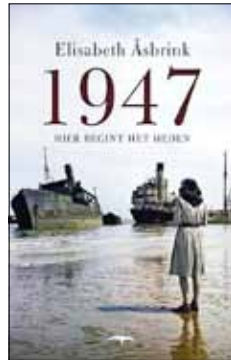
ge. De Deense zoekt overal naar zin, ook bij vreemde lieden. De conclusie is niet kerkelijk, maar hoogst modern: ze kan slechts rust vinden door toe te staan de ontmoeting met Jezus bij zich te dragen. Interessant is een citaat van de Amerikaanse minderbroeder Richard Rohr volgens wie formele religies mensen afschrikken vruchtbaar om te gaan met het mystieke. (EDS)

Charlotte Rørth, *De dag dat ik Jezus ontmoette. Bekentnissen van een moderne ongelovige*, Wereldbibliotheek, Amsterdam, 2017, 192 blz., 17,99 euro, ISBN 978 90 2842 706 8.

BOEK GESCHIEDENIS

Vergeten jaar

Elisabeth Asbrink

Velen menen dat de Tweede Wereldoorlog eindigde in 1945 met het beëindigen van het militaire treffen en dat nadien een nieuw tijdperk aanbrak. Feit is dat er jarenlang een soort van schemerzone bestond en dat de grote problemen die de wereldbrand had veroorzaakt beslist niet waren beslecht. De Zweedse journaliste Elisabeth Asbrink neemt ons mee naar het jaar 1947 met kleine verhalen die zich dat jaar afspeelden op diverse plaatsen in de wereld en toont ons daarmee de complexiteit van de wereldgeschiedenis.

Negentienveertig is een bijzonder jaar, omdat pas dan, met de Vrede van Parijs, de nieuwe Europese grenzen worden bepaald en er nog geen IJzeren Gordijn is opgetrokken tussen Oost en West. Er was ook geen verklaring van de mensenrechten aangenomen.

We vallen van de ene verbazing in de andere. Er was wel een internationaal tribunaal geweest dat de nazikopstukken had berecht, maar tijdens de zittingen kwam de Jodenvervolgning slechts terzijde ter sprake. Pas in 1947 ontdekte een Amerikaans-Hongaarse jurist in een puinhoop van archiefstukken de bewijzen voor de geplande uitroeiing. Intussen verbleven tienduizenden overlevenden van de kampen in... kampen. Het eerste grote programma van de Verenigde Naties, UNRRA, beheerde in 1947 achthonderd kampen met zeven miljoen ontheemden. Asbrink focust op het lot van de Joden, vooral op de spectaculaire tocht van een aftands Amerikaans passagierschip van Zuid-Frankrijk naar Palestina, de later beruchte *SS Exodus*. Het avontuur bracht de zucht naar een Joodse staat in stroomversnelling.

We leren ook over de avonturen van gevluchte nazimisdadigers en over George Orwell die zich afzonderde op een Schots eiland om een boek te schrijven. Dat werd 1984, een omkering van 1948. Orwell had niet lang meer te leven, want hij leed aan het toen nog amper te genezen tuberculose. Nog een andere verhaallijn is de liefdesrelatie die de feministe Simone de Beauvoir in het jaar 1947 beleeft.

Het zijn allemaal brokken van een werkelijkheid die zich gelijktijdig afspeelde. Volgens Asbrink is het haar taak die brokken 'op te zamelen', omdat de tijd nu eenmaal van orde naar chaos evolueert. Uit de chaos komen opnieuw verbanden naar boven. (EDS)

Elisabeth Asbrink, *1947*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2017, 272 blz., 19,99 euro, ISBN 978 94 0040 743 5.